

DOUĂ CONFERINȚE INTERNAȚIONALE ORGANIZATE LA TÂRGU JIU

Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” a fost gazda a două simpozioane cu participare internațională, în cadrul celor două reuniuni științifice fiind discutate teme de interes pentru cercetarea preistorică.

Prima întrunire, 4th Balkan Early Metallurgy Symposium, a avut loc în perioada 10–12 mai 2015. Autoritățile locale (Consiliul Județean Gorj) și Muzeul Județean Gorj (reprezentat prin Dumitru Hortopan) au contribuit substanțial la finanțarea și organizarea evenimentului, însă o participare însemnată la inițierea, susținerea financiară și succesul științific ale acestui demers a avut și Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române (reprezentat prin Radu Băjenaru). Lor li s-au alăturat *University College London* (instituție reprezentată de Miljana Radivojević) și *University College London Qatar* (de Thilo Rehren). După cum se observă chiar din titlu, acest simpozion pe teme de metalurgie preistorică se află la cea de-a patra organizare, primele trei întruniri, cu aceeași tematică, având loc în Marea Britanie, Serbia și Bulgaria. Pentru desfășurarea simpozionului din România, Târgu Jiu și zona Gorjului au fost alese pentru frumusețea peisajului, numărul mare de monumente vizitabile, importanța descoperirilor preistorice, prezența zăcămintelor de cupru în zonă și existența unor galerii, încă necercetate de specialiști în arheometalurgie, care ar putea fi indicii pentru exploatarea timpurie, posibil încă din preistorie, a respectivelor zăcăminte.

Potrivit intenției organizatorilor, exprimate în invitația de participare la lucrările conferinței, obiectivele acesteia au fost de a aduce laolaltă cercetători interesați de preistoria zonei Balcanilor și, îndeosebi, de începutul prelucrării metalelor în acest areal, de a discuta diverse subiecte legate de proprietățile fizico-chimice și mineralogice ale obiectelor de metal și resturilor rămase de la turnare, de a găsi noi căi de colaborare pentru studiul mineritului în preistorie și de a promova rezultatele unor astfel de investigații, făcându-le accesibile unui număr cât mai mare de cercetători.

La lucrările simpozionului au participat 26 de cercetători, în majoritate preistoriceni, 10 fiind din România. Dintre cele 23 de comunicări înscrise inițial în program, au fost susținute 18. Partea de comunicări a reuniunii a fost deschisă cu prezentarea obiectivelor și rezultatelor obținute în cadrul unui proiect, aflat în derulare la acel moment, al unei echipe multinaționale conduse de Daniel Veres, care își propunea să investigheze condițiile de mediu din trecut în câteva zone-cheie din Carpații României și impactul activităților umane asupra mediului. Între ideile importante ale proiectului se număra aceea de a oferi o înțelegere mai cuprinzătoare

a istoriei folosirii metalului în regiunea carpatică, precum și obținerea de noi informații privind schimbările paleoclimatice.

Prezentările s-au succedat apoi în funcție de subiectul abordat, conturându-se două grupuri mari: unul care a discutat rezultatele obținute în urma investigațiilor făcute asupra unor vechi galerii miniere și rezultatele unor experimente menite a reconstitui procesul tehnologic de extragere și prelucrare a minereurilor de cupru; celălalt grup de prezentări a fost dedicat analizelor tipologice, cronologice, tehnologice și compoziționale ale pieselor de metal descoperite, în special, în zona carpato-balcanică, datând de la începutul neoliticului și până la sfârșitul perioadei mijlocii a epocii bronzului.

În cadrul primului grup de comunicări, rezultate foarte interesante au fost obținute prin investigațiile geofizice și de teren efectuate asupra minei cu zăcămintă de cupru de la Prljuša – *Mali Šturac* din Serbia. Aici au fost găsite fragmente ceramice de tip Bubanj-Hum Ia, cca 1000 de topoare de piatră cu șanț circular (așa-numitele topoare pentru minerit) doar la suprafața sitului, nicovale pentru sfărâmarea minereului, obiecte de piatră finite și semifinite, fără urme de utilizare, toate constituindu-se în indicii ale existenței unei activități metalurgice intense, încă din perioada eneolitică. Situl preistoric minier de la Curak, pe valea râului Jarmovac, în apropiere de Priboj on Lim (sud-vestul Serbiei), a fost, de asemenea, cercetat recent, fiind prelevate probe pentru datarea activității miniere (perioada culturii Vinča). Deși săpătura arheologică a fost de dimensiuni reduse, s-a putut realiza o reconstituire detaliată a activităților legate de minerit, cu semnificație pentru discutarea etapelor timpurii ale extragerii și prelucrării metalelor în Balcani. O altă comunicare a arătat că tehnologia modernă, folosind un *scanner* performant – Faro Focus 3D, poate oferi o documentare detaliată asupra unor structuri miniere abandonate, în zone greu accesibile, unde prezența umană nu este posibilă.

În expunerea sa, referindu-se la descoperirile de tip Vinča în chip special, dar menționând că situația poate fi extinsă la tot eneoliticul, Miljana Radivojević a atras atenția asupra numărului foarte scăzut de resturi rămase de la activitățile de topire a metalului identificate în situri (zgură, de exemplu), prin comparație cu cantitatea impresionantă de obiecte de metal existentă, fiind avansate două idei: resturile rămase din desfășurarea activității de procesare a minereului au fost neglijate în cursul săpăturilor arheologice sau respectiva activitate lasă în urmă puține dovezi. Cu acest prilej, a prezentat rezultatele a 12 experimente în 10 instalații diferite, prin care a încercat să reconstituie procedeele de topire și să documenteze resturile obținute din activitățile de topire a minereului de cupru (luat din minele de la Ždrelo și Rudna Glava). Experimentele vizând topirea malahitului desfășurate în binecunoscutul sit neolitic de la Plocnik, în sudul Serbiei, în realizarea cărora au fost implicați arheologi din diverse țări, angajați ai muzeului din Toplica, studenți, dar și săteni, au deschis mai mult arheologia către publicul larg și au contribuit la creșterea popularității zonei ca destinație turistică.

Cel de-al doilea grup de comunicări s-a concentrat asupra studiului obiectelor făcute, îndeosebi, din cupru/bronz și metal prețios (argint și aur). Adina Boroneanț

și Clive Bonsall au adus în discuție unele descoperiri din situl de la Schela Cladovei, aparținând neoliticului timpuriu, constând din piese de podoabă de culoare verde (în majoritate, mărgelile), identificate prin analize SEM și XRF ca fiind realizate din malahit. A fost prezentat întreg lanțul de activități desfășurate pentru obținerea respectivelor podoabe, dar și analogiile din mediul neolitic timpuriu și mai târziu (perioada Vinča). Colierul făcut din mărgelile de cupru și scoici descoperit, în urmă cu cca 70 de ani, într-un mormânt datat în faza Vidra a culturii Boian de la Glina – *La Nuci* a constituit subiectul comunicării lui Cristian Ștefan. Situl de la Pietrele, cu bogatele sale descoperiri de obiecte de cupru, a fost prezentat de către Meda Toderaș. Analizele chimice efectuate asupra a 90 dintre piese au indicat existența a două, poate trei, surse diferite de cupru.

Din bazinul superior al râului Struma, în Bulgaria, provin mai multe descoperiri de obiecte de metal (topoare plate, topoare-ciocan, dălți), datate în mileniile V–III a.Chr. Philip Mihaylov atrăgea atenția asupra zăcămintelor de cupru existente în zona menționată, care ar fi putut fi exploatate la acea vreme, formulând chiar și câteva ipoteze asupra modului de organizare a activității miniere în respectivul areal. Comunicarea lui Anton Shipilov a fost interesantă atât prin prisma faptului că erau aduse în discuție descoperiri de obiecte de cupru din morminte datate în perioada eneolitică dintr-un areal mai îndepărtat, regiunea Volga-Kama, și poate mai puțin familiar cercetătorilor interesați de preistoria zonei Balcanilor, dar și prin problemele ridicate (întinderea așa-numitei provincii metalurgice carpato-balcanice, identificarea surselor de cupru folosite pentru confecționarea unora dintre piesele eneolitice din zona Volga-Kama ca fiind din Balcani).

Radu Băjenaru a discutat contextele și posibila funcționalitate a cca 295 de pumnale de metal aparținând eneoliticului, epocii bronzului și perioadei de început a epocii fierului descoperite în zona carpato-dunăreană. În privința contextului, a observat că pumnalele au fost găsite în așezări și morminte în eneolitic și perioadele timpurie și mijlocie ale epocii bronzului și că doar câteva piese au fost depuse în depozite sau ca piese singulare. Situația se schimbă radical în perioada târzie a epocii bronzului și de început a epocii fierului, când cele mai multe piese de acest fel apar în depozite sau ca piese singulare. În viziunea sa, asemenea diferențieri în modul de depunere reflectă schimbări ale semnificației și funcționalității pumnalelor în interiorul comunităților respective.

Suita comunicărilor cu subiecte legate de folosirea metalului prețios în preistorie a fost deschisă de prezentarea, aparținând semnatarei acestor rânduri, a diverselor tipuri de obiecte de argint și a contextelor în care ele apar în sud-estul Europei și Anatolia, începând din eneolitic și până în perioada târzie a epocii bronzului. Seria a continuat cu comunicarea susținută de Verena Leusch (și colaboratorii) despre rezultatele investigațiilor chimice asupra obiectelor de aur din cimitirul eneolitic Varna I. Imaginea asupra metalurgiei aurului la sud de Dunăre în perioada eneolitică a fost completată cu rezultatele obținute de Alexandra Țârlea și colaboratorii săi ca urmare a analizelor prin fluorescență de raze X (XRF) asupra unor obiecte eneolitice descoperite la nord de Dunăre, aflate în colecția Muzeului

Național de Istorie a României. Două direcții principale au fost urmărite: în primul rând, de a observa dacă există asemănări între compoziția obiectelor preistorice din România și cea a obiectelor contemporane lor din zonele învecinate (Bulgaria, Ungaria), determinate prin metode similare de analiză; în al doilea rând, dacă se pot distinge modificări în compoziția obiectelor de aur din România, urmărite de-a lungul timpului, din eneolitic până în epoca fierului.

Numeroasele podoabe de aur (mărgele, spirale, distanțiere de colier), din mileniul al III-lea a.Chr., descoperite în situl de la Dubene, din sudul Bulgariei, au constituit subiectul următoarei prezentări. Analizele fizico-chimice efectuate sugerează folosirea aurului aluvionar pentru realizarea acestor din urmă piese. În ultimii ani, colecția muzeului din Varna s-a îmbogățit cu două depozite conținând piese datate la sfârșitul mileniului al III-lea și începutul mileniului al II-lea a.Chr: un (posibil) depozit de la Yankovo, compus din șase inele de buclă de aur și cinci piese de cupru/bronz; micul tezaur de la Zdravets, de asemenea în nord-estul Bulgariei, format dintr-o placă circulară de aur cu mai multe proeminente și trei inele de buclă, similare celor de la Yankovo. Pe baza acestor piese s-a discutat și despre contactele existente între sud-estul Europei și Anatolia în perioada menționată. Ideea acestor contacte a fost dezvoltată în continuare, în cadrul prezentării depozitului de la Svishtov (partea central-nordică a Bulgariei), datat spre mijlocul mileniului al II-lea a.Chr. Piese de aur (o brățară, șase colane cu capete rulate, șase inele de buclă) și bronz (un topor cu gaură de înmănușare transversală, patru topoare duble și o daltă/săpăligă) au fost depuse într-un vas. Descoperirea este una de excepție, atât datorită contextului de descoperire, cât și asocierilor de tipuri de piese și metale.

LISTA COMUNICĂRILOR ÎN ORDINEA ÎN CARE AU FOST SUSȚINUTE

- Daniel Veres, Catherine Chauvel, Zachary Atlas, Aritina Haliuc, Jack Longman, Vasile Ersek, Robert Begy, Florin Gogăltan, Bogdan Onac, *Geochemical and isotopic records of anthropogenic impact and natural climate change in the Romanian Carpathians during the last 8000 years.*
- Dragana Antonović, Momir Vukadinović, Vidan Dimić, *Prljuša – Mali Šturac. Eneolithic copper mine in Central Balkans.*
- Peter Thomas, Thomas Stöllner, Fabian Schapals, Savo Derikonjić, Miljana Radivojević, Jugoslav Pendić, Aleksandar Jablanović, Katja Koszinski, Nikolas Heil, *Prehistoric copper ore mining in Jarmovac, Priboj on Lim.*
- Marko Aleksić, Jugoslav Pendić, *Compared techniques for 3D documentation of ancient mining structures.*
- Miljana Radivojević, *How to cook your met(al): reconstructing the world's earliest metallurgy.*
- Julka Kuzmanović-Cvetković, *Archaeometry and tourism.*
- Adina Boroneanț, Clive Bonsall, *Malachite processing in the First Temperate Neolithic: the evidence from Schela Cladovei, Romania.*

- Cristian Eduard Ștefan, *Early metallurgy north of the Danube: a necklace from a Boian-Vidra grave discovered at Glina – La Nuci.*
- Meda Toderăș, *Copper finds from the tell site Pietrele “Măgura Gorgana”: typology, technology, use and raw material strategies.*
- Philip Mihaylov, *Known and unknown finds of early copper tools from the Upper Struma valley.*
- Anton V. Shipilov, *Copper artefacts from the Balkan-Carpathian metallurgical province in the funerary monuments of the Volga-Kama region.*
- Anca-Diana Popescu, *Early silver artefacts in southeastern Europe.*
- Verena Leusch, Ernst Pernicka, Barbara Armbruster, Vladimir Slavchev, *Archaeometallurgical investigations on the Varna gold – Tracking a Chalcolithic innovation.*
- Alexandra Țârlea, Katia Moldoveanu, Mihai Florea, Gheorghe Niculescu, Migdonia Georgescu, *Trends in the prehistoric goldworking from Romania – the results of the XRF analyses.*
- Martin Hristov, *Some considerations upon the South Bulgaria golden items’ basic typology and technology.*
- Vladimir Slavchev, *Some new data on Early Bronze Age metallurgy from Northeast Bulgaria.*
- Stefan Alexandrov, Tanja Hristova, Marin Marinov, *Bronze Age hoard from Svishtov (Central North Bulgaria).*
- Radu Băjenaru, *The early metal daggers in the Carpathian-Danubian area: contexts, significance, and functionality.*

Al doilea simpozion internațional de la Târgu Jiu, *Interaction: Local Consumption and Assimilation of Foreign Goods in the European Bronze Age*, a avut loc în perioada 4–7 octombrie 2017. Organizatorii evenimentului au fost Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”, reprezentat de Dumitru Hortopan (cu finanțare primită de la Consiliul Județean Gorj), Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, reprezentat de Radu Băjenaru, Institutul de Pre- și Protoistorie al Universității din Heidelberg, reprezentat de Bianka Nessel, și Institutul Arheologic German (*Römisch-Germanische Kommission*, Frankfurt am Main), reprezentat de Claes Uhnér.

Potrivit organizatorilor, scopul întâlnirii a fost acela de a aduce în discuție diverse metode de investigare și interpretări privind deplasările de persoane în epoca bronzului, răspândirea cunoștințelor, a simbolurilor, circulația materiei prime, a obiectelor și felul în care toate acestea au fost integrate și/sau folosite în diverse medii culturale. Temele propuse spre analiză erau destul de variate, vizând modul de distribuire și utilizare a materiilor prime, transferul de cunoștințe și tehnologie, identificarea unor eventuale rețele de comerț local și la distanță și a partenerilor implicați în asemenea activități, consecințele pe care aceste interacțiuni le aveau asupra diverselor comunități aflate în contact.

La conferință au participat 19 cercetători din diverse state europene și un cercetător din Canada. Au fost susținute 15 comunicări, iar alte două au fost prezentate sub formă de postere. În bună parte, discuțiile s-au concentrat asupra circulației pieselor de metal în epoca bronzului, dar nu au lipsit nici studiile asupra

altor categorii de materii prime și obiecte, cum ar fi producția de textile în Ungaria în cursul epocii bronzului, prezența chihlimbarului în lumea miceniană și în zona carpatică, exploatarea sării de către comunitățile epocii bronzului din nordul Olteniei.

Prima comunicare prezentată a adus în atenție un tip de topor timpuriu (Baniabic), cu largă răspândire în zona carpato-dunăreană, dar cu foarte bune analogii în spațiul caucazian și nord-pontic. În studiul său, Radu Băjenaru a pus accentul asupra tehnologiei folosite pentru obținerea acestor topoare în cele două areale geografice. Au fost examinate, din punct de vedere al tehnologiei utilizate, și alte tipuri de topoare cu gaură de înmănușare transversală, dar și contextele în care ele apar în zonele amintite.

Alte trei prezentări s-au concentrat pe analiza anumitor tipuri de podoabe. Vajk Szeverényi a subliniat impactul considerabil pe care lumea est-mediteraneană l-a avut asupra Europei Centrale la mijlocul și în a doua jumătate a mileniului al III-lea a.Chr. în privința introducerii unui nou cod vestimentar, a folosirii țesăturilor din lână, a anumitor seturi de podoabe și, posibil, chiar a unor produse cosmetice. Existența contactelor cu lumea anatoliană și levantină, la cumpăna mileniilor III–II a.Chr., a fost susținută și într-o altă prezentare (aparținând autoarei acestor rânduri), prilej cu care au fost discutate contextele, datarea și răspândirea colanelor cu capetele rulate și a celor de tip „cipriot”, fiind subliniată prezența lor în zona extracarpatică a României, în asocieri cu ceramică de tip Monteoru. Au fost menționate și alte tipuri de podoabe descoperite în complexe Monteoru (inele de buclă, pandantive, brățări), unele cu foarte bune analogii printre piesele din zona Dunării Mijlocii, datate, în principal, în prima jumătate a mileniului al II-lea a.Chr. Ideea a fost continuată de Neculai Bolohan, care, plecând de la descoperirea unor inele de buclă cu sârmă dublă (*Noppenringe*) în contexte cu ceramică de tip Costișa și Monteoru, a discutat posibilele motivații care au determinat transferul și folosirea/asimilarea acestor podoabe, specifice Europei Centrale, în spațiul de la est de Carpați.

Alexandra Țârlea a înfățișat, în mod original și argumentat, caracterul ambivalent al spadelor, văzute ca însemne ale războiului (arme create pentru a fi folosite în lupta corp la corp, ajustate astfel încât să se potrivească stilului de luptă al războinicului și spațiului de luptă și să fie eficiente) și păcii (obiecte care pot exprima statutul social și faptele de luptă, fiind potrivite ca daruri, cu scopul de a crea, întări, celebra și păstra identitatea individuală și legăturile sociale), cu o privire specială asupra spadelor din epoca bronzului găsite pe teritoriul actual al României. Plecând de la mai vechea idee privind importanța marilor râuri ca rute comerciale în epoca bronzului, Paul Duffy a subliniat posibilitatea ca zonele de întretăiere a râurilor să fi fost puncte de referință în negoțul cu metal și alte bunuri; a urmărit această idee examinând o serie de descoperiri din estul Ungariei.

Prezentarea Viktoriei Kiss a evidențiat importanța efectuării de analize complexe asupra pieselor de metal. În cazul de față, 22 de obiecte de metal din Ungaria au fost analizate compozițional și prin metoda izotopilor plumbului, obținându-se astfel informații despre proveniența cuprului din care au fost realizate. Câteva topoare duble, descoperite în zona central-alpină, au oferit prilejul pentru discuții privind

caracteristicile tipului, compoziția metalului din care au fost făcute piesele, posibilitatea lor de utilizare, aria de răspândire a tipului, dar și despre o potențială includere a siturilor epocii bronzului din zona central-alpină într-o rețea extinsă de schimburi de bunuri. Bianka Nessel și Claes Uhnér au semnalat faptul că forma fragmentelor de turtă de metal nu este întâmplătoare. Ele au forme geometrice specifice, obținute intenționat, putându-se constata chiar arii de răspândire deosebite; aspectul lor poate reflecta zone de producție distincte și calități diferite ale materiei prime. Totodată, au încercat să ofere o posibilă imagine asupra felului în care era distribuită local și la distanță materia primă prin intermediul unor variate rețele de schimb.

Situl preistoric de la Costișa a fost readus în atenție, discuția fiind îndreptată, de această dată, asupra întregului lanț de activități desfășurate, atât în eneolitic cât și în epoca bronzului, pentru obținerea topoarelor de piatră, de la achiziția materiilor prime și până la realizarea produsului final, posibilitatea refolosirii a unor piese, scoaterea lor din uz, dar și tipurile de materii prime utilizate. Cele opt tipare identificate pe *Cetatea 1* a sitului din epoca bronzului de la Năeni – *Zănoaga* au fost prezentate în detaliu de Tiberiu Vasilescu, fiind evidențiate contextele de descoperire și materialele asociate, în încercarea de a oferi noi interpretări asupra semnificației acestor obiecte pentru comunitatea respectivă. Descoperirile de excepție din situl preistoric de la Ada Tepe, sudul Bulgariei, au constituit subiectul comunicării susținute de Hristo Popov și Petia Penkova. Numeroase fragmente de tipare și obiecte de metal au fost găsite în timpul cercetărilor extinse din ultimii ani (2009–2015), iar această bogăție a sitului este, foarte probabil, în directă legătură cu mina, conținând zăcăminte de aur, identificată aici și exploatată în perioada târzie a epocii bronzului. Autorii au prezentat analizele complexe (petrografice, prin fluorescență cu raze X, imagistică cu raze X) efectuate asupra respectivelor obiecte cu scopul de a obține date consistente despre funcția pieselor, gradul lor de uzură, tipurile de aliaje utilizate, posibilitatea provenienței a materiei prime din care au fost făcute tiparele.

Posibilitatea relației între densitatea siturilor din epoca bronzului în zona nordică a Olteniei și cantitatea însemnată de resurse de sare a zonei a reprezentat o altă temă de discuție în cadrul simpozionului. Există indicii legate de activitatea de exploatare a sării (așa-numitele topoare pentru minerit sau ceramica specifică în care se evaporă sarea). S-a discutat despre probabilitatea folosirii, în cursul epocii bronzului, a acelorași rute comerciale (pe uscat și pe apă), care legau nordul Olteniei de alte zone, utilizate mai târziu de către geți și romani. Contactele cu comunitățile învecinate, pe parcursul epocii bronzului, au fost exemplificate prin identificarea, în acest areal, a unor piese de tradiție străină, văzute drept importuri (ceramică, piese de metal).

O temă intens dezbătută în arheologia preistorică este cea a provenienței și răspândirii chihlimbarului, a existenței unui comerț regional și la scară largă prin care chihlimbarul a circulat pe spații extinse și a fost asimilat de comunități diferite ale epocii bronzului. Conform diferitelor analize chimice, chihlimbarul provenit din zona Mării Baltice a devenit un bun folosit de elitele locale în multe regiuni ale Europei. Comunicarea susținută de către Janusz Czebreszuk și Mateusz Jaeger s-a concentrat asupra asemănarilor și deosebirilor între lumea miceniană și comunitățile

contemporane din zona carpatică în privința tipului de chihlimbar utilizat și a contextelor de depunere a obiectelor de chihlimbar.

Sophie Bergerbrant a supus discuției un subiect interesant, cel al producției de lână în cursul epocii bronzului. Autoarea a amintit că în zona Scandinaviei s-au păstrat bucăți de țesături din perioada 1500–1100 a.Chr., însă foarte puține obiecte care să ateste producerea acestor textile. În plus, analizele de stronțiu au evidențiat că 80% din lâna țesăturilor din Danemarca provine de la oi care au pășunat în altă parte. Situația este diferită în Ungaria, unde există puține resturi de textile din epoca bronzului, însă au fost descoperite dovezi consistente ale producerii țesăturilor (de exemplu, greutăți pentru războiul de țesut). Autoarea a prezentat diverse obiecte utilizate în producerea textilelor descoperite în zona sitului Százhalombatta – *Földovar* și principalele consecințe economice și sociale ale respectivei activități pentru perioada mijlocie a epocii bronzului în Ungaria, cca 2200–1600 a.Chr.

Simpozionul s-a încheiat cu o discuție foarte animată, moderată de Bianka Nessel, privind circulația pieselor de metal în epoca bronzului, insistându-se asupra contactelor cu lumea anatoliană și levantină.

LISTA COMUNICĂRILOR ÎN ORDINEA ÎN CARE AU FOST SUSȚINUTE

- Radu Băjenaru, *The earliest shaft-hole axes in the Lower Danube area. Technological choices and social value.*
- Vajk Szeverényi, *Ornaments, interregional interaction and identity in the second half of the third millennium BC in the Carpathian Basin.*
- Sophie Bergerbrant, *Textile production in the Middle Bronze Age as seen from the Benta Valley, Hungary.*
- Viktória Kiss, *Contributions to trade patterns in Early and Middle Bronze Age Hungary.*
- Neculai Bolohan, *Assimilation and transfer of metal goods during Middle Bronze Age at the Eastern fringe of the Carpathians.*
- Alexandra Țârlea, *Trust your friend and thrust your foe. Tokens of war and peace – local choices vs foreign influences in the spread and use of the Bronze Age swords from Romania.*
- Anca-Diana Popescu, *At the crossroads: local, foreign or foreign-inspired metal ornaments in the Monteoru culture.*
- Adina Boroneanț, Anca-Diana Popescu, Constantin Haită, *What's new in the Bronze Age? Stone-axe manufacture at Costișa.*
- Tiberiu Vasilescu, *The life-histories of the moulds from Năeni-Zănoaga settlement (Buzău).*
- Hristo Popov, Petia Penkova, *Moulds from the Late Bronze Age settlement site at Ada Tepe: subsistence production or strategic specialization?*
- Cristian Schuster, Gheorghe Calotoiu, Dumitru Hortopan, *Northern Oltenia during the Bronze Age and its connections with the neighbouring territories.*
- Janusz Czebreszuk, Mateusz Jaeger, *Consumption of the Baltic amber in the Carpathian Basin and the Aegean.*
- Paul Duffy, *Metal consumption and riverine trade in the Eastern Hungarian Bronze Age.*

Ariane Ballmer, Thomas Reitmaier, *“Double-axe ingots”*: a re-contextualization of the central alpine finds.

Bianka Nessel, Claes Uhnér, *Casting cakes as trade goods – Does form matter?*

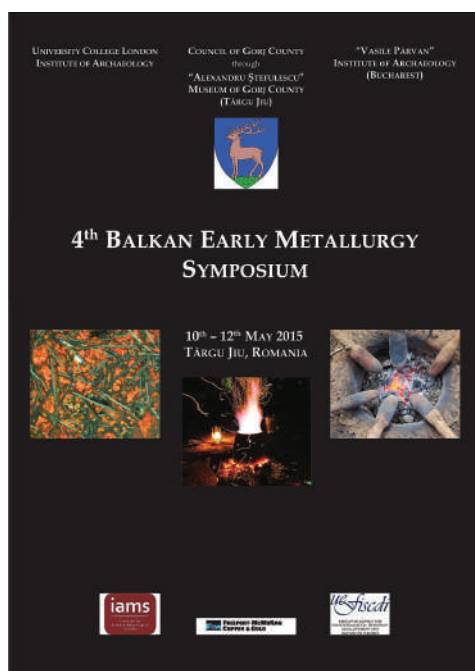
POSTERE

Tudor Soroceanu, Botond Rezi, Rita E. Németh, *Incorporating foreign elements. Special remarks regarding the bronze hoard from Bandul de Câmpie.*

Bogdan Petru Niculiță, Vasile Budui, Daniela Popescu, Liviu Popescu, *The use of natural resources within Komariv (Komarów) communities on the Romanian territory (Middle Bronze Age).*

Ambele conferințe desfășurate la Târgu Jiu și-au atins obiectivele. Au pus în contact cercetători provenind din școli arheologice diferite, care au supus atenției auditoriului teme variate; s-au făcut planuri pentru viitoare volume de publicații și, poate, la un moment dat, vor lua naștere și proiecte comune, cu relevanță pentru cercetarea arheologică europeană.

Anca-Diana Popescu*

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București; e-mail: ancadiana_popescu@yahoo.com.

